

ПЕДАГОГИК ВА
ПСИХОЛОГИК
ТАДҚИҚОТЛАР

МАРТ, 2023

3-СОН

**PEDAGOGICAL AND
PSYCHOLOGICAL STUDIES**

**ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ**

ISSN: 2181-4066
DOI Journal 10.56017/2181-4066

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

I-ЖИЛД, 3-СОҢ

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ-I, НОМЕР-3

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

VOLUME-I, ISSUE-3

ТОШКЕНТ - 2023

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ | PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

№ 3 (2023) DOI <http://dx.doi.org/10.56017/2181-4066-2023-3>

Бош муҳаррир:

Нишонова З. – психология фанлари доктори, профессор

Масъул муҳаррир:

Давлатов О. Ғ. – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори

Таҳририят аъзолари:

Абдужаббарова М. – педагогика фанлари номзоди, доцент
Абдурахимов Қ. – психология фанлари бўйича фалсафа доктори
Акмалов А. – педагогика фанлари номзоди, доценти
Акрамова Ш. – педагогика фанлари доктори, профессор
Алиев М. – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори
Джураев Д. – педагогика фанлари доктори
Душанов Р. – психология фанлари номзоди, доценти
Негматовна Г. – педагогика фанлари номзоди, доцент
Разакова Р. – психология фанлари бўйича фалсафа доктори
Тожибоева Г. – психология фанлари бўйича фалсафа доктори
Тожибоева Г. – психология фанлари бўйича фалсафа доктори
Тўйчиева С. – психология фанлари номзоди, доцент

Мазкур фанлараро илмий-амалий журнал Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2022 йил 22 декабрь куни № 054834-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Саҳифаловчи\Page Maker\Верстка: Абдурахмон Хасанов

Таҳририят манзили: <https://imfaktor.uz>, 100152, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2/27-уй.

Телефон номер: +99894-410 11 55, E-mail: tahririyat@imfaktor.uz

© IMFAKTOR Pages, 2023 йил.

© Муаллифлар жамоаси, 2023 йил.

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ | PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

Педагогика фанлари

MAMASHUKUROV Ozodbek Erkin o'g'li

Namangan davlat universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7780072>

BARKAMOL AVLOD TARBIYASIDA TA'LIM VA TARBIYA UYG'UNLIGI

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada barkamol avlod tarbiyasida ta'lim va tarbiyaning uyg'unligi, uning tutgan o'rni, roli va ahamiyati aks ettirilgan.

Kalit so'zlar: tarbiya, barkamol avlod, ta'lim, kadrlar tayyorlash, sport, manaviy qadriyatlar, madaniy tadbirlar, ommaviy axborot vositalari.

ГАРМОНИЯ ВОСПИТАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ В ВОСПИТАНИИ ИДЕАЛЬНОГО ПОКОЛЕНИЯ

АННОТАЦИЯ

В данной статье отражена гармония образования и воспитания, его место, роль и значение в воспитании зрелого поколения.

Ключевые слова: образование, зрелое поколение, образование, подготовка кадров, спорт, нравственные ценности, культурно-массовые мероприятия, средства массовой информации.

HARMONY OF EDUCATION AND EDUCATION IN EDUCATION OF A PERFECT GENERATION

ANNOTATION

This article reflects the harmony of education and upbringing, its place, role and importance in the education of a mature generation.

Key words: education, mature generation, education, personnel training, sports, moral values, cultural events, mass media.

Har bir davlatning taraqqiyoti shu yurtda yashovchi shaxslarning, ayniqsa, yoshlarning ma'naviy kamolotiga ko'p jihatdan bog'liqdir. Chunki, ma'naviyat – insonning, xalqning, jamiyatning, davlatning kuch-qudratidir. Jahonda ilg'or va rivojlangan davlat barpo etishning zaruriy sharti ham boy ma'naviyatga ega bo'lishdir.

Shuning uchun ham respublikamizda yoshlarni yuksak ma'naviyatli, barkamol shaxs qilib tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Barkamol avlod tarbiyasi birgina bugungi kunning asosiy mavzularidan emas, balki u haqida ajdodlarimiz qadimdan bosh qotirib kelganlar. Ular ilmu-ma'rifat, ta'lim-tarbiyani inson kamoloti, millat ravnaqining eng asosiy sharti va garovi deb qarashgan.

O‘zbek xalqi ta’lim-tarbiyasiga o‘zining ibratli fikrlari bilan hissa qo‘shgan Abdulla Avloniy farzand tarbiyasi va kamolga yetishi haqida quyidagicha fikr yuritadi: “Inson javhari qobildir. Agar yaxshi tarbiya topib, buzuq xulqlardan saqlanub, go‘zal xulqlarga odatlanub katta bo‘lsa, har kim qoshida maqbul, baxtiyor bir inson bo‘lub chiqar.

Tarbiya qilguvchilar tabib kabidurki, tabib xastaning badanidagi kasaliga davo qilgani kabi tarbiyani bolaning vujudidagi jahl maraziga “yaxshi xulq” degan davoni ichidan, “poklik” degan davoni ustidan berib, katta qilmak lozimdir. Bolaning salomi va saodati uchun yaxshi tarbiya qilmak, tanini pok tutmak, yosh vaqtdan maslakini tuzatmak, yaxshi xulqlarni o‘rgatmak, yomon xulqlardan asrab o‘sdurmakdir. Lekin xulqimizning yaxshi bo‘lishining asosiy panjasi tarbiyadir”, – deydi [1].

Uning “ tarbiya biz uchun yo hayot – yo mamot, yo najot – yo halokat, yo saodat – yo falokat masalasidir”, degan fikrini tahlil qilib ko‘raylik. Agarda farzandga tarbiyani o‘z vaqtida chiroyli qilib berilsa, ertaga berilgan tarbiya ota-onaga hayot bag‘ishlagan kabi bo‘ladi, ya’ni, farzand orqasidan “ota-onaga rahmat, “barakalla”, “umring ziyoda bo‘lsin” kabi olqishlarni olganda ota-ona quvonganidan umriga umr qo‘shilgani singari yosharib ketadi.

Aksincha, farzand la’nat olib kelsa, ota-ona “Bu kuningni ko‘rganimdan ko‘ra o‘lganim ham yaxshi edi”, deya hayoti poyoniga yetishiga ham rozi bo‘ladi, bu tarbiyaning “mamot” bo‘lganidan dalolat beradi. Agarda tarbiya ota-ona tomonidan keyingi hayotini o‘ylab, o‘zini, atrofida qilarni hurmat, e’zoz qilib yashashga o‘rgatilsa, ota-ona qarigan paytda unga farzand najot bag‘ishlaydi, yelkadosh bo‘ladi. Teskarisi bo‘ladigan bo‘lsa uni halokatga olib keladi. Bunga hozirgi kunda farzandlari turli xil diniy oqimlarga, yo‘llarga kirib ketgan ota-onalarni qilayotgan dod-faryodlari, nolalari, pushaymonliklarini misol qilib keltirish mumkin. Yo saodat – yo falokat masalasiga kelsak, inson qachon saodatga erishadi, yaxshi xulqlari, amallari va ijtimoiy hayotdagi o‘rni va mavqeyi yaxshi bo‘lsa. Shunday ekan, farzand tarbiyasi yaxshi bo‘lsa, ota-ona saodatga erishadi.

Ota-bobolarimiz bekorga “Ikki dunyo saodatini bersin” deya duo qilishmaydi. Falokat masalasiga keladigan bo‘lsak, bugungi kunda turli xil oqimlarga kirib ketib, o‘z ota-onasini, yaqinlarini, oilasini ham unutilgan kimsalarni ko‘z oldimizga keltirishimiz mumkin. Mana bu tarbiyaning falokatga yetaklashidir. Bugungi kunda ham mana shunday halokat va falokatlarning oldini olish uchun tarbiya masalasiga e’tiborni kuchaytirish lozim.

O‘zbekistonning birinchi Prezidenti Islom Karimov “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch” nomli asarida “Yoshlarimiz bizning nafaqat ishonchimiz va kelajagimiz, balki bugungi va ertangi kunimizning hal qiluvchi kuchi ekanligi, hal qiluvchi kuch esa yengilmas, yuksak ma’naviyatli shaxs timsoli”da namoyon bo‘lishini har jihatdan asoslab bergan bo‘lsa, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev “Sayyoramizning ertangi kuni, farovonligi farzandlarimiz qanday inson bo‘lib kamolga yetishi bilan bog‘liq”, – deya bu sohaga katta e’tibor bermogda [2].

Darhaqiqat, bugun O‘zbekistonda yuksak ma’naviyatli va barkamol avlodni shakllantirish maqsadida ta’lim-tarbiyaga, ularning jismonan va ruhan sog‘lom bo‘lishi uchun sport masalalariga, kadrlar tayyorlash talablariga katta e’tibor qaratilmoqda.

Bugungi kunda dunyoda globallashuv jarayonlari kuchayib, tinchlik va barqarorlikka qarshi yangi tahdid va xatarlar ko‘payganligini, bunday murakkab va tahlikali vaziyat sohada amalga oshirilgan ishlarni tanqidiy baholab, uning faoliyatini zamon talablari asosida takomillashtirish zarurligiga e’tibor qaratilib, O‘zbekiston Prezidenti tomonidan 2017 yil 27 iyulda “Oliy ma’lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot sohalari va tarmoqlarining ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3151-sonli, 2017 yil 28 iyulda “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishni yangi bosqichga ko‘tarish to‘g‘risida”gi PQ-3160-sonli qarorlari qabul qilindi. Ushbu qonunlar, qaror va farmoyishlarni qabul qilish, amalga oshirishdan maqsad – mustaqillik yillarida mamlakatimizda jamiyat hayotining ma’naviy-ma’rifiy asoslarini mustahkamlash, milliy istiqlol g‘oyasining asosiy tushuncha va tamoyillarini hayotga joriy etish, yurtdoshlarimiz, ayniqsa, yosh avlod qalbida Vatanimiz taqdiri va kelajagi uchun daxldorlik va mas’uliyat hissini oshirish, yot g‘oyalarga qarshi mafkuraviy immunitetni kuchaytirishga yo‘naltirilgan targ‘ibot tizimini shakllantirishdan iborat.

O‘zbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Miromonovich Mirziyoyev tomonidan yoshlarning ta‘lim-tarbiya olishi, ma‘naviy-ma‘rifiy kamolot masalalari va haqiqiy qadriyatlarni shakllantirish jarayonlariga to‘xtalib, shunday g‘oya ilgari surilmoqda: “Bugungi yashin tezligida o‘zgarayotgan dunyo insoniyat oldida, yoshlar oldida yangi-yangi, buyuk imkoniyatlar ochish bilan birga, ularni ilgari ko‘rilmagan turli yovuz xavf-xatarlarga ham duchor qilmoqda. Diniy ekstremizm, terrorizm, giyohvandlik, odam savdosi, noqonuniy migratsiya, “ommaviy madaniyat” kabi tahdidlar qancha-qancha oilalar, mamlakatlar boshiga qanday og‘ir kulfatlarni solayotganiga barchamiz guvoh bo‘lmoqdamiz. G‘arazli kuchlar sodda, g‘o‘r bolalarni o‘z ota-onasiga, o‘z yurtiga qarshi qayrab, ularning hayotiga, umriga zomin bo‘lmoqda. Bunday keskin va tahlikali sharoitda beparvo bo‘lish, loqayd bo‘lish – qanchalik og‘ir bo‘lmasin, ochiq aytishga majburmiz – bu xiyonat, jinoyat bilan barobardir”, – deya fikr yuritib, ota-onalar, ustoz-murabbiylar, jamoatchilik, mahalla-ko‘yga bu masalada hushyorlik va ogohlklarini oshirishga da‘vat qiladi [3].

Biz bugungi kunda hushyorlik va ogohlkka beparvo bo‘lsak, begona mafkuralar fuqarolarimiz, ayniqsa, o‘sib kelayotgan yoshlarni to‘g‘ri yo‘ldan adashtirib, ma‘naviy kamolotiga jiddiy salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

«Ommaviy madaniyat» kabi ma‘naviy tahdidlar jamiyatning ma‘naviy, axloqiy qadriyatlarini, bir so‘z bilan aytganda milliy maishiy hayotni zimdan ta‘qib qilib boradi. Hatto milliy, diniy tarbiyadan, urf-odatlardan begonalashishga, ularni mensimaslikka da‘vat qiladi.

Mafkuraviy kurash tobora murakkablashib borayotgan, uning yangi va yangi usullari o‘ylab topilayotgan hozirgi kunda ma‘naviy-mafkuraviy tahdid va ta‘sirlarga faqat kuchli g‘oya, o‘zlikni anglash, sog‘lom mafkuragina qarshi tura olishi mumkin. Bu esa bugungi tahlikali davr milliy g‘oya targ‘iboti va ma‘naviy, ma‘rifiy ishlar samaradorligini tinimsiz oshirib borishni talab qilmoqda. Shunday ekan, birinchi galda milliy g‘oya targ‘iboti va ma‘naviy, ma‘rifiy ishlar samaradorligi uchun mas‘ullarning bu boradagi bilim va saviyalarini yanada oshirish, keng jamoatchilikni bugungi mafkuraviy hayotning dolzarb muammolari bilan atroflicha tanishtirish, ayniqsa, yoshlarni bugungi dunyoda paydo bo‘layotgan, tarqalayotgan ma‘naviy tahdidlar va ularning zararli oqibatlaridan muntazam xabardor qilib borish, ularda mafkuraviy immunitetni shakllantirish hamda milliy g‘oyaning asosiy bunyodkor g‘oyalari ruhida tarbiyalash dolzarb ahamiyatga ega.

Qolaversa, “Faqat ana shunday asosda yoshlarni o‘z fikriga ega, turli ma‘naviy xurujlarga qarshi sobit tura olishga qodir bo‘lgan, irodali, fidoyi va vatanparvar insonlar etib tarbiyalashga erishish mumkin. Bu borada ma‘naviy-ma‘rifiy targ‘ibot ishlarining ta‘sirchanligini ta‘minlaydigan zamonaviy informatsion va kompyuter texnologiyalarini keng joriy etish, jamiyatimizning mafkuraviy immunitetini kuchaytirishga qaratilgan samarali usul-uslublarni ishlab chiqish, davlat va jamoat tashkilotlari uchun tegishli tavsiya va qo‘llanmalarni tayyorlash bugungi kunda muhim vazifamizga aylanib borayotganini chuqur tushunib olishimiz zarur”, ekanligini ham unutmasligimiz lozim [4].

Buning uchun esa Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi, Xalq ta‘limi vazirliklari, O‘rta maxsus kasb-hunar ta‘lim markazi, “Mahalla” xayriya jamoat fondi, Yoshlar ittifoqi kengashi hamda boshqa tashkilot va muassasalar tizimida milliy g‘oya targ‘iboti va ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar bo‘yicha mas‘ul xodimlari uchun maxsus o‘quv-trening kursi dasturlari tayyorlanib, ularni muntazam o‘qitib borish muhim ahamiyatga ega. O‘quv-treningning o‘ziga xosligi quyidagilardan iborat bo‘lishi talab etiladi:

- tezkor yangilab borilishi;
- zamonaviy axborot texnologiyalari asosida o‘tkazilishi;
- asosan milliy g‘oya targ‘iboti va ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar bo‘yicha mas‘ul xodimlar uchun mo‘ljallangan bo‘lishi;
- mazkur o‘quv-trening asosida sohalarda trenerlar tayyorlanishi va ular orqali qamrov doirasining kengaytirib borilishi;
- zamonaviy pedagogik metodlardan foydalangan holda amalga oshirilishi.
- hayotiy, tushunarli, aniq misollar asosida tayyorlanishi;
- o‘quv-trening natijasi yoshlarni mustaqil fikrlovchi, hayotga qat‘iy e‘tiqod va qarashlar ruhida tarbiyalashga qaratilgan bo‘lishi.

Umuman, shunday metod yordamida aholi, ayniqsa, yoshlarda ma'naviy va mafkuraviy tahdidlarga qarshi ogohlik hamda mafkuraviy immunitet shakllantiriladi, yoshlarni mustaqil fikrlovchi, hayotga qat'iy e'tiqod va qarashlar ruhida tarbiyalashga, ularda daxldorlik tuyg'usi yanada rivojlantirilishiga xizmat qiladi. Prezident Sh.Mirziyoyev buni shunday izohlaydi: "Dunyo shiddat bilan o'zgarib, barqarorlik va xalqlarning mustahkam rivojlanishiga rahna solayotgan turli yangi tahdid va xavflar paydo bo'layotgan bugungi kunda ma'naviyat va ma'rifatga, axloqiy tarbiya, yoshlarning bilim olish, kamolga yetishga intilishiga e'tibor qaratish har qachongidan ham muhimdir. Aynan ta'lim va ma'rifat bashariyat farovonligining asosiy omillaridan hisoblanadi, insonlarni ezgulikka da'vat etadi, saxovatli, sabr-qanoatli bo'lishga undaydi" [5].

Yuqoridagilardan shuni anglash mumkinki, yuksak ma'naviyat faqatgina sog'lom ehtiyojlarga talab kuchayishidan, istiqomat qiluvchi va faoliyat yurituvchi muhitdan, eng asosiysi, shaxsning ijodiy faolligidan shakllanadi. Shuning uchun ham yuksak ma'naviyatli yoshlarni tarbiyalashda ta'lim va tarbiya birligi mutanosibligiga erishish lozim. Shundagina yoshlar ongiga milliy istiqlool g'oyasi va milliy istiqlool mafkurasi tushunchalarini chuqurroq singdirish, ularda vatanga muhabbat, vatanparvarlik hissini uyg'otish, milliy g'ururni shakllantirish, ularning ongida mafkuraviy immunitetni shakllantirish kabi oliy maqsadlarga yetishish oson bo'ladi.

Zero, yoshlarni yuksak ma'naviyatli, barkamol shaxs qilib voyaga yetkazish bugungi kun talabidir. Albatta, bunda ta'lim tizimining – maktablaridan tartib oliy ta'lim muassasalarigacha bo'lgan barcha bosqichlarda o'quv dasturlariga yoshlar qalbini, ma'naviyatini jahonda yuz berayotgan siyosiy, mafkuraviy, ijtimoiy, iqtisodiy, ma'naviy manfaatlar yo'nalishidagi kurashlarning xatarli jihatlaridan to'la xabardor qilib borish maqsadga muvofiqdir.

IQTIBOSLAR

1. Abdulla Avloniy. Tanlangan asarlar. 2-jild. –Toshkent: Ma’naviyat, 2006. –B. 36.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017 yil 19 sentabr kuni Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida nutqidan.
3. Mirziyoyev Sh.M. Farg‘ona viloyati saylovchilari bilan uchrashuvdagi ma’ruzadan. “Farg‘ona haqiqati” gazetasi, 2016 yil, 5 noyabr. 89-son.
4. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008. –B. 127.
5. Mirziyoyev Sh. M. Tinchlik, ma’rifat va bunyodkorlik yo‘lida hamkorlik // Xalq so‘zi, 2016 yil 19 oktabr.

ISSN: 2181-4066
DOI Journal 10.56017/2181-4066

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

I-ЖИЛД, 3-СОН

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ-I, НОМЕР-3

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

VOLUME-I, ISSUE-3

«Педагогик ва психологик тадқиқотлар» электрон журнали 2022 йил 22 декабрь куни № 054834-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Муассис: «IMFAKTOR Pages» масъулияти чекланган жамияти.

Таҳририят манзили: 100152, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2-уй.

Телефон номер: +99894-410 11 55

Эл. почта: tahririyat@imfaktor.uz

Веб-сайт: www.imfaktor.uz